

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovarša
v Idriji.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarš izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja 8 K
pol leta 4 „
četrt leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštne 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovarša
v Ljubljani, Gradišče št. 2.**

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Šola in kmetiško vprašanje.

Poročal E. Gangl na XX. glavni skupščini „Zaveze“ v Gorici.

Predmet, ki sem se namenil nakratko govoriti o njem, je za naše slovensko ljudstvo velevažnega, v njegovo življenje globoko segajočega pomena. Resnica je namreč, da je naše ljudstvo v pretežni večini kmetiškega in delavskega stanu. Nimam tu v mislih nobene posamezne kronovine, nego govorim splošno o celoti našega naroda, ki živi sicer razkropljen po več deželah in razdeljen po političnih mejah, a ustvarja po bistvenih narodnih, gospodarskih, kulturnih in socialnih potrebah eno veliko telo.

Razni kraji — razne potrebe; razne potrebe — razne zahteve. To je resnica tudi v našem primeru. Vendar se moramo ozirati tu na šolo kot tako, ki je po drž. šol. zakonu iz leta 1869. ustanovljena za vso našo monarhijo sploh, torej za vse kronovine, za vsa mesta, za vse trge in vasi. Saj je z imenovanim zakonom dana vsem narodom in vsem stanovom prilika in dolžnost, da se dvignejo duševno in s tem tudi gospodarsko ter se usposobijo za plemenito tekmovalstvo na kulturnem in gospodarskem polju. Kako se naj ta splošna sredstva porazdeli med posamezne narode in stanove, to je delo njihovih zahtev in potreb, to je razdelitev splošnega načrta v podrobnosti, ki naj dviga dele k celoti, odstranja razlike in zapreke ter naravnava vsa pota do moralne in materialne blaginje. To je naš smoter na zemlji.

Saj je pa tudi naša „Zaveza“ organizacija, ki oklepa vse kronovine, koder deluje zavedno naše učiteljstvo. Torej ne kaže že zaraditega na naših zborovanjih nobenega predmeta in vprašanja specializirati, nego ga moramo predvsem obravnavati na splošno in šele iz splošnosti postaviti zahteve in ustvarjati sklepe po prilikah posameznih dežel in krajev. Zato je moja razprava splošnega značaja, ki mu stavljam temelj na drž. šol. zakon, a njegovo bistvo naj ustvarjajo zahteve celokupnega našega ljudstva.

Naše ljudstvo pa je — kakor že rečeno — v pretežni večini kmetiškega stanu. Če govorim o kmetiškem stanu, ne trdim s tem, da bi ne bilo med tem stanom in med delavstvom sploh nobenih vezi. Pojem dela razdira dandanes vse meje razpredelbe ljudstva v strogo ločene kaste, ker smo delavci vsi, ki se živimo z delom in ki se ne sramujemo dela. Ta na tem polju — oni na onem; a delo, dasi različno, je vendar vsakemu isto sredstvo, ki dviga vsakogar do samosvojosti in samostojnosti in ki z njim služi človeštvu, svojem in sebi.

Da pa imam danes v razgovoru posebno kmetiški stan, je vzrok ta, ker je vendar več specialnih potreb, ki ločijo ta stan od drugih delavskih slojev, ker je več vprašanj, ki zahtevajo posebnega preudarka in razgovora, in ker je večina učiteljstva, ki služi med kmetiškim ljudstvom.

In ako imajo vse množice našega ljudstva, kakor so že različne po poklicih in opravilih, po zmožnosti in individualnosti, kaj

skupnega, je ta skupnost gotovo šola, ki naj siplje na vse človeštvo svojo blagodejno moč v enaki meri pravičnosti in dobrohotnosti. Tako govori teorija. Izkušnja nas pa uči, da je zlasti v obmejnih naših krajih praksa v kričečem nesoglasju s teorijo in da ima naša visoka učna uprava dvojno mero: s skopo in prazno meri nam, s polno in zvrhano meri drugim!

No, pa to nepravilno pojmovanje slavnoznane avstrijske enakopravnosti naj nas ne moti sedaj, ko nam je razpravljati o šoli in kmetiškem stanu, da tudi mi povemo, kakšno je razmerje med obema sedaj in kakšno naj bi bilo, da bodi šola in kmetiškiemu ljudstvu v korist. To se mi zdi potrebno zlasti danes, ko hodijo po deželi krivi preroki in huj-skači, ki ščujejo ljudstvo proti šoli in učiteljstvu ter ga v svoji strasti in onemogli jezi odvrčajo od edinega vreleca izobrazbe in napredka ter zlasti mladino zastrupljajo s strastjo in sovraštvom.

Kaj ima danes kmetiško ljudstvo od šole? § 3. drž. šol. zakona z dne 14. maja l. 1869. določa predmete obče ljudske šole, ki so:

1. verouk,
2. branje in pisanje,
3. učni jezik,
4. računstvo v zvezi z geometrijskim oblikoslovjem,
5. najdostopnejše in najimenoitnejše stvari, ki jih je treba učencem vedeti iz prirodo-pisa, prirodoslovja, zemljepisa in zgodovine s posebnim ozirom na domovino in njeno ustavo,
6. risanje,
7. petje,
8. telovadba (za dečke obvezna, za deklice neobvezna) in
9. ženska ročna dela za deklice.

O prvem predmetu, ki ga določa citirani paragraf — o verouku — ne pristojata sodba nam. V to so poklicani drugi gospodje, največ in v prvi vrsti tisti, ki danes najbolj ropočajo proti šoli, da ob tem dostikrat pozabljajo na svojo dolžnost v šoli!

Oprostite, da ne govorim o vsakem ostalem predmetu posebe. Bilo bi predolgo. Rečem v splošnem: Neovrtna resnica je, da je naša šola, ustanovljena z novim drž. šol. zakonom, rodila obilo lepega sadu. Samo zaradi nje se je povzdignil naš narod iz vrste analfabetov med izobražene in kulturne narode. Naša dobro razvita književnost, naša cvetoča umetnost, naše lepo razvito časopisje imajo velik vpliv na razvoj omike in kulture. Naše ljudstvo, čeprav je maloštevilno, napreduje s silnimi koraki — in vse to je prvi, jedrnat plod splošne narodne izobrazbe, ki jo je spočela in jo oplemenila naša ljudska šola. Splošna narodna izobrazba z vsem kulturnim napredkom vred je torej v najožjem sorodstvu, v najožji zvezi z ljudsko šolo. To je delo štiridesetih let. Težko in naporno delo zategadelj, ker je imela šola vedno več sovražnikov kot prijateljev in ker je imelo učiteljstvo — duša šolstva in življenje mrtvih teorij in paragrafov — vedno več stradanja kot kruha!

A ni vse zlato, kar se sveti.

V štiridesetih letih smo dobili učitelji in neučitelji — poklicani in nepoklicani ljudje —

dovolj izkušenj, da lahko trezno in stvarno preudarimo solnčno in senčno stran šolskega zakona. Ne morem se tu poglobljati v podrobnosti ali pa v kritiko posameznih paragrafov, niti nočem govoriti o madežih, ki vise na tem zakonu, ker vse to ne sodi k našemu vprašanju.

Ljudska šola je na kmetih edino učilišče, edino izobraževališče. Najmanj 95% je naših ljudi na kmetih, ki niso užili druge izobrazbe razen ljudskošolske. Na tisoče je danes odraslih kmetiških ljudi, ki bridko občutijo premajhno izobrazbo in ki jim je še bridkejše, ako niso užili sploh nobene izobrazbe. Prejšnje čase šol sploh ni bilo, danes jih je premalo in jih bo premalo vse dotlej, dokler ne bo po naših krajih vsaj toliko šolskih poslopij z rednim poukom in rednim šolskim obiskom, kolikor je cerkvá. Zato je dandanes med kmeti redno šolsko obiskovanje jako ovirano, in sicer zaradi prevelike oddaljenosti od šol, zaradi slabih poti, zaradi neugodnega vremena in pa največ zaraditega, ker prevladuje med kmetiškim ljudstvom mnenje, da je kmetu rojen otrok predvsem za to, da mu pomaga pri delu, da mu nadomešča pastirja, hlapca ali deklo. Namesto da bi pošiljal kmet svojega otroka v šolo, ga porablja doma dostikrat za težka hlapčevska dela, da se otrok ob prezgodnjih telesnih naporih fiziško pokvari in duševno zaostane. Zlasti ob času najnujnejših del spomladi, poleti in jeseni ni na kmetih govora o rednem šolskem obiskovanju. S tem pa trpi tudi napredek pri pouku. To je razumljivo, kakor je razumljivo, da je še tako prepričevalna beseda duhovnikova brezuspešna, ako jo govori v cerkvi — praznim klopem.

Po zakonitih določilih — § 4. šolskega in učnega reda — je smatrati vsako delo, ki ostane zaradi njega otrok doma, kot neopravičljiv izgovor. Neopravičene zamude se morajo naznaniti; zaradi teh so starši najprej opominjani, pozneje kaznovani. Vsako šolsko kazeno pa navadno navale kot veliko pregreho na učitelja. Kmet se čuti užaljenega in začne sovražiti šolo in učitelja. Do otroka ima pravico on, pa tudi šola ima pravico do otroka. To je vzrok, da ima učitelj tam, kjer vestno izpolnjuje svoje stanovske in uradne dolžnosti, precej redno šolsko obiskovanje, toda jako težko stališče, ker ga kmet sovraži. Ako pa je učitelj popustljiv in opravičuje otrokom prepogosto izostajanje, ga ljudstvo sicer spoštuje in ga ima rado, a napredek v šoli je slab. Pride strogi gospod nadzornik, ki ne pozna nobene šale, vidi slabo šolsko obiskovanje in slab napredek. Kdo je sedaj kaznovan? Učitelj! Dobil nos in slabo kvalifikacijo. Tudi učitelju ni mogoče ustrezati ljudstvu in šolskim predpisom.

Povsod seveda ni tako. Kjer je dovolj delavnih sil, tam je tudi šolsko obiskovanje bolj redno, sicer je pa obratno resnica. Priznati moramo, da pozna kmet tam, kjer ni nahujskan, koristi šole; želi, da bi se njegovi otroci izobrazili, a pravice do svojih otrok si zaradi pomoči pri delu ne da kratiti.

Ali bi bilo mogoče dobiti pot, da bi bilo ustrezno šoli in kmetu? To vprašanje je sicer enostavno, ali odgovor ni tako lahak.

Tak pripomoček v ublaženje nasprotij naj bi bila ponavljalna šola. Tako pravijo. Kaj pa

je ponavljalna šola? To obiskujejo dečki od 12. do 14. leta po 5 ur na teden, deklice po 3 ure, in sicer n. pr. na Kranjskem praviloma od začetka šol. leta do konca marca. V tej dobi je šolska mladina najbolj razvita. Naučila bi se mnogo koristnega in dobrega za življenje, a v tem tako pičlo odmerjenem času ni mogoče nič drugega dognati, kakor tvarino iz vsakdanje šole temeljito ponavljati, in sicer ponavljati le to, kar je za vsakdanje življenje neobhodno potrebno. O ponavljalni šoli bi se dalo še mnogo govoriti. Splošna sodba učiteljstva je, da je ponavljalna šola mučilnica brez posebnih uspehov, da torej s ponavljalno šolo nič ni!

Torej: Kako in kaj?

Ljudje smo pač taki, da iščemo vedno in povsod praktičnih koristi. Lepa beseda sicer lepo mesto najde, a še lepše mesto dobi dejanska korist. Tako tudi v šolstvu.

V prej navedenih predmetih ljudske šole pogrešamo enega, ki bi prvič dal šoli značaj praktičnega, nekako strokovnega učilišča ter bi jo drugič približal simpatijam kmetiškega ljudstva, ki nima večinoma ni sredstev ni volje, da bi pošiljalo svojo deco v mesta in kraje, kjer se bi mogla izobraževati za ta ali oni poklic. Konservativno in domoljubno mnenje našega kmeta je, da se mora rod za rodom roditi, izdelati in izživeti na eni in isti grudi. Nobena kruta roka ne sme trgati ubogega trpnica od domače zemlje, ker živi na nji in zanjo z vso trpečo ljubeznijo. Saj je tako dovolj uboštva, ki vihti svoj trdopleteni bič, da požene človeka preko domačega praga s trebuhom za kruhom. Trume izseljencev, lačnih in raztrganih izgnancev, ki beže z domačih tal, nam pravijo, da nima domovina več prostora niti kruha za svoje otroke! Velika socialna beda, ki rahla temelje naših kmetiških domov, nas glasno opominja, da je treba temu veletoku naših telesnih sil, ki se izteka v tuja morja, zgraditi neprodiren jez!

V prej navedene predmete je treba uvrstiti pouk o kmetijstvu. Ob tem samem predmetu bi se razbila zlovolja našega kmetiškega ljudstva, ker bi izprevidelo, da je šolskemu delu dana praktična smer od državne oblasti in da je šola v resnici samo v njegovo, kmetovo korist.

Nekateri so mnenja, da bi uvedli v šole namesto ponavljalne šole takozvane zimске tečaje, ki bi trajali od novembra do aprila, ko se začenja delo na polju in ko bi torej mladina lahko pomagala staršem pri poljskem delu. S takimi zimskimi tečaji pa bi po mojem mnenju kmetiškim ljudem ne bilo dosti pomagano, ker se v zimskih mesecih ne da izvajati v praksi tega, kar se učimo v teoriji, in ker je v kmetijstvu praksa večje važnosti kot teorija.

Če hočemo v tem primeru dospeti do trajnih koristi, se morajo vsi tisti, ki imajo pri tem odločilno besedo in kires hočejo koristiti našemu kmetu, brezpogojno držati določila prvega odstavka § 21. drž. šol. zakona, ki pravi: Dolžnost, hoditi v šolo, se začenja za otroka, kadar izpolni šesto leto, in traja, dokler ne izpolni

štirinajstega leta svojega življenja.

Izreči se nam jetorej brez-pogojno in neizprosno za osem-letno obvezno šolsko obisko-vanje brez izjem in olajšav! To smo dolžni šoli kot taki, a dolžni smo to tudi koristim kmetiškega ljudstva!

Če se uveljavi ta princip, potem je hi-poma urejeno razmerje med šolo in kmetiškim vprašanjem: Šola postane neizčrpni vir blaginje, ki jo bo uživalo naše kmetiško ljudstvo. S tem se dvigne naša nacionalna ekonomija do stopnje popolnosti. Naše ljudstvo bo znalo živeti in v svojo korist izrabljati zaklade svoje plodovite zemlje, in sicer izrabljati racionalno!

Do 12. šol. leta bi bilo dovolj časa, da bi se vsestransko temeljito predelali predmeti, ki jih navaja že imenovani paragraf. Tako bi dobila učenec in učenka toliko izobrazbe, kolikor je je treba za praktično življenje. Tistim, ki hočejo naprej v šole, ostane ta pot odprta od 10. leta dalje. Ostali pa bi od 10. do 12. leta v splošni znanosti dozoreli toliko, da bi bili sposobni za strokovni pouk, ki se naj bi vršil teoretiško in praktično zadnji dve leti.

Letos je v "Domovini" (od 82. do 85. štev. julija meseca) priobčil strokovnjak-učitelj J. Gosak več člankov, ki prepričevalno govorijo o prenovi ljudskega šolstva v navedenem smislu. Upravni odbor "Zaveze" je že v svoji seji o Veliki noči določil, da prevzamem jaz referat o tem vprašanju. Nazori strokovnjaka in mene lajka se v marsičem strinjajo tako glede teoretiške kakor glede praktične strani te prenovne.

V teoriji — in to bi bilo v zimskem času — naj bi se poučevalo, kakor navaja Gosak:

1. v kmetijskem knjigovodstvu; zakaj natančni preudarek, je li gospodarstvo napreduje ali nazaduje, je razviden le iz vestnega knjigovodstva. "Knjigovodstvo varuje gospodarja pred nepotrebnim zapravljanjem in navaja s tem k večji varčnosti in pridnosti. Končno skrbi knjigovodstvo tudi za red v gospodarstvu," piše strokovnjak Rohrman.

2. Socialno razmerje med gospodarjem in delavcem, bodisi poslom, dninarjem ali akordnim delavcem, mora biti vsakemu gospodarju jasna zadeva. Zaraditega je treba že mladino poučiti o najvažnejših poselskih postavah, kako se išče poslov, katere pravice mu pristojajo, kakšno razmerje naj vlada med obema, da bosta imela medsebojno korist; o mezdi, o številu poslov, o najemanju dninarjev, kako privabiti in obdržati dninarje itd. To so vprašanja, ki igrajo v današnjem pomanjkanju delavnih moči v narodnem gospodarstvu veliko ulogo.

3. Kmet je primoran plačevati davke in opravljati svoje dolžnosti napram državi. Kako nevedno je še danes ljudstvo v tem oziru! Kako malo pojmuje, kam gredo plačani denarji in kakšno pravico ima kmet, da jih v obliki občekoristnih naprav in podpor zopet zahteva od države. Slepo strankarstvo ima izvečine svoj izvor v ustavni nevednosti; zavedeno ljudstvo drvi, fanatizirano po svojih voditeljih, nevede kam in s kakšnim namenom! Ustavoznanstvo, t. j. upogled v občinsko, okrajno, deželno in državno upravo, dovede ljudstvo do pravega spoznanja svojega razmerja napram javnosti in umnega, pre-mišljenega uporabljanja svojih volilnih pravic.

4. Za varstvo posestev skrbi država. V ta namen so načrtana in popisana vsa posestva v katastru in zemljiški knjigi. To razmerje posestnika k državi je za vsakega glede lastnine velikosti njegovega zemljišča, nje vrednosti, vknjižbe dolgov, servitutov, zastavnih pravic itd. eminentne važnosti.

5. Koliko nepotrebnih pravd vodijo danes naši kmeti za ničnostne stvari; saj bo že kmalu nastala prislovica: Pravda se kot slovenski kmet. Ali bi se ne dalo temu izogniti, ko bi se bodočega kmetovalca poučilo o najvažnejših, kmeta se tikajočih postavah, kakor o dedščini, servitutih, motenju posestava, o prisvojitvi lastninskih pravic, vodni postavi, lovskem zakonu, kupčijskih postavah ter o brezmišelnosti malenkostnega pravljanja!

6. Zadrugištvo je dandanes pro-niklo že v najširše kroge, le med kmetom ga še v svrhu nakupa in prodaje raznih pridelkov jako pogrešamo. Kolik gospodarski napredek je pričakovati od zadrugištva ne samo na posojilniškem, ampak še toliko bolj na go-spodarskem zadrugiščnem polju! — Na zadrugiš-tvo polagamo vse premalo važnosti. Poudar-jati moram, da je predvsem učiteljstvo pokli-cano, da se zavzame za to velevažno panogo narodnega gospodarstva ter zbudi zanj smisel in pojmovanje med najširšimi sloji našega na-roda, zlasti med kmetiškim ljudstvom. Zadrugiš-tvo sigurno dvigne našo materialno blaginjo in z njo vzporedno se potem samoobsebi dvigne naša kulturna moč!

7. Pouko zavarovalnicah je za kmeta velike važnosti. Ne samo zavaroval-nice proti ognju in toči, ampak še bolj ži-vinske zavarovalnice posameznih občin naj bodo predmet vsestranskemu premotrivanju!

8. Kmetijske podružnice so prava stanovska organizacija kmeta, od katere ima ta pričakovati še obilo koristi! Pojem kmetijskih podružnic je treba večkrat razjasniti in kazati na dobiček, ki ga uživa kmet-član od njih. To ne bo težko, ker so ravno učitelji izvečine duša takim podružnicam.

9. Kmetijske podružnice v dru-gih naprednih deželah, njih vpliv na našo kupčijo, uvoz in izvoz so zanimiv predmet vsakemu napredujočemu kmetovalcu!

10. Higiena in nekoliko iz živinozdravništva, četudi le bolj v skromnem obsegu, sodi tudi v okvir prakti-škega znanja.

11. Risanje in umevanje pri-mitivnih stavbnih črtežev pri-hrani kmetu mnogo denarja in ga varuje pred nepremišljenimi, neprikladnimi stavbami. Stavbe na kmetih brez pravega detajliranega stroškov-nika so že marsikoga pokopale.

12. Šola, bodisi strokovnoljudska ali na-daljevalna, ima uvajati gospodarja v kmetijske strokovne knjige in kmetijske strokovne časopi-se. Kmet mora priti do zavesti, da nikdar dosti ne zna, da se mora vedno naobraževati in uvaževati izkušnje in iznajdbe veščakov svoje stroke.

13. Uvesti bi se morala poljudna šolska knjiga za najvažnejši pouk iz raznih strok kme-tijstva. V tej knjigi bi morali biti glavni pojmi o kemiji, ker ta je kot veda pri umnem kmetovanju neobhodno potrebna.

Pri dekletih bi moralo vzgoje-slovje zavzemati odlično mesto. Saj vidimo, kako slabo ponekod vzgajajo svoje otroke ma-tere, ker niso same vzgojene. Dom podira to, kar zida šola. Roditeljski sestanki nadomeščajo domačo vzgojo. To je naše delo!

Pouk v higieni bi bodoče gospodinje poučil o važnosti snage v hiši, obleki, na dvorišču itd. — Šivanje, gospodinjsko knjigovodstvo, kuhanje, gojenje zelenjadi in cvetic, mlekarstvo, perutninarstvo — to so stvari, ki drže pokonci ves kmetiški dom; in gospodinja, ki je vsemu temu vešča, res podpira hiši tri ogle.

Seveda nis tem izčrpan teoretiški del v korist kmetiškega stanu preosnovanih ljudskih šol. Ali vsaj nekaj je navedenega v teh točkah. Strokovnjaki iz našega stanu se bodo morali resno baviti s tem vprašanjem, da dozori do jasnosti in preciznih predlogov in zahtev, ki se naj uresničijo našemu kmetiškega ljudstvu v korist.

Teorija brez prakse je mrtva — tako tudi tukaj.

Kako pridemo do praktičnega pouka, to nam določa § 13. šolskega in učnega reda, ki pravi: "Pri vsaki ljudski šoli — zlasti na kme-tih — naj se po možnosti napravi in na-menu primerno uredi šolski vrt in kmetijsko poizkusno polje."

Rumunija, piše Gosak v imenovanih člankih, je odločila vsaki šoli v praktično udejstvovanje kmetijskega pouka precejšen kos zemlje, ki ga ima obdelovati, oziroma oskrbo-vati učitelj z zrelejšimi učenci. Tudi pri nas bi sodilo k vsaki šoli razen običajnih šolskih vrtov in čebelnjakov — kmetijsko po-izkusno polje, in sicer ali a) njiva in travnik, b) trsnica in vinograd, c) njiva-hme-ljišče in travnik, d) njiva za vzgajanje mladih gozdnih rastlin itd. in d) skoro povsod hlev, manj sicer zaradi živine same, kakor zaradi gnoja ter ravnjanja z njim in z gnojnico. Sled-njič še morebiti tuintam kaj drugega, kakor

bi se pač to pokazalo koristno! Brez njive, travnika, gnojnišča itd. bo ves teoretiški pouk puhel, zakaj otrokom lahko še toliko govorimo o umetnih gnojilih, o gnoju, gnojlišču, ravnanju z gnojnico itd., če pa tega praktično ne demonstrirujemo — ne bo nič zaleglo.

Učenci in učenke naj bi hodili v družbi učiteljev in učiteljic gledat razne vzorne kme-tije, mlekarne, vzorne vrtove, nasade, živalske pasme itd., pa tudi zanikrna in zanemarjena posestva. Tako bi prišla do veljave tudi na-zornost, ki jo je uveljavil in znanstveno utemeljil Komenski: na eni strani bi videli, kakšen bodi umen gospodar in umna gospo-dinja, na drugi pa, kakšna ne smeta biti.

In učiteljstvo?

Potrebno učno osebje bi se leto za leto izobraževalo v nalašč za to prirejanih kurzih, dokler ne bodo učiteljišča tako preosnovana, da ne bodo na njih igrale glavne vloge same formalnosti, nego da bo živo, veselo gibanje in smotno delo usposabljal naš naraščaj za učitelje ljudstva, za ljudske učitelje. —

Resnica je, da bi taka reforma našega ljudskega šolstva po kmetih pomnožila število šolske mladine in s tem bi postalo mnogo naših šol pretesnih zlasti za zimski čas; zakaj spom-ladi, poleti in jeseni bi se mlade naše množice gibale in učile pod milim nebom, kjer bi ne pridobivale samo strokovnega znanja, nego bi tudi občudovale in proučevale delovanje, pre-navljanje in čudovito življenje velike učiteljice in vzgojevalke — prirode!

Če pa hočemo ustreči kmetu in obenem imeti lepe napredke na šolskem polju ter po-spešiti gospodarski in kulturni razvoj našega ljudstva — ni drugače nego na ta način mo-goče spraviti v sklad šolskega in kmetijskega vprašanja. Taka uredba bi bila velikanskega pomena za kmetiški stan, ker bi postala šola zanj v resnici prijateljica in dobrotnica. Seveda mora pri taki reformi vladati načelo: Bistvo — jedro kmetijskemu pouku bodi zavisno od razmer dotič-nega kraja!

Pomisleki, da bi potem nastali večji stroški zaradi novih šolskih stavb, oziroma za-radi razširjenja starih šolskih poslopij, morda tudi zaradi večjega števila učiteljstva, se ne smejo jemati v poštev. Ne smemo gledati na žrtve, kjer se obeta občna korist. Bogastvo, sedaj zakopano v zemlji in v spečih silah naših duš, bo kipelo iz naših tal in iz naših psihiških moči, dvigalo našo gospodarsko in kulturno moč ter ne bo zabilo tudi svojih učiteljev-dobrotnikov. Zbujalo nam bo ponosno zavest, da smo se s svojimi silami, s svojimi žrtvami in z ljubeznijo do svoje zemlje dvignili na višino prosvetle-nega — kulturnega naroda!

Vse to, kar sem povedal, je le prvi osnutek velike reforme, ki naj približa naše ljudsko šolstvo kmetiškega stanu in obratno naš kmetijski stan ljudskemu šolstvu. Veseli me, da se je zato zblizanje, za tako podemo-kratizovanje našega ljudskega šolstva najprej ter brez vseh ovinkov in zahrbtnih namenov izreklo slovensko učiteljstvo, združeno v naši "Zavezi". S tem je pokazalo, da je v resnici za-vedno in napredno, da umeje duha današnjega časa, da je — to posebno poudarjam! — na-rodno in demokratsko obenem!

Zakaj kako naj govorimo o narodu, ako ob bedi in nevednosti, ob nezavesti svojih pri-dobitnih zmoglosti, ob resignaciji in hlapčevski uslužnosti prepustimo kos za kos svoje zemlje lačnemu tuincu, ki se zajeda v naše narodno telo ter ubija našo narodno samobitnost?!

Mi učitelji in učiteljice smo tisti, ki ho-čemo potom gospodarske osamosvojitve in go-spodarske utrjenosti zbuditi in ojačiti v svojem ljudstvu vero v samega sebe, zbu-diti v njem samostojnega člo-veka, ki se bo zavedal svojih dolžnosti, pa tudi svojih pravice, ki so posledica prvih. Nečemo, da binašel ljudstvo samo delalo in trpelo, ampak hočemo, da naj naše ljudstvo tudi živi in uživa! Le takega življenja želi narodni učitelj svojemu ljud-stvu!

Mi učitelji in učiteljice nečemo in nedopustimo, da bi se ponizala

šola v službo tej ali oni poli-tiški stranki, temu ali onemu naziranju, ki kjerkoli in ka-darkoli slučajno prevladuje in vleče nerazsodne množice za seboj. Ne! Šola bodi za ljudstvo! Iz njega zajemaj svojo moč in njemu jo zopet daruj, v sebi pre-oblikano in dozorelo po principih pra-ve pedagogike in čiste morale! Šola se podemokratizuj! Šola ni samo za tega ali za onega, šola je za vse ljudi in za vse stanove! Mati svojim otrokom!

Enako kakor o šoli in kmetiškem vprašanju bi se dalo razpravljati tudi o šoli in de-lavskem vprašanju. Mnogo je tu enakosti, mnogo istih potreb, nekaj seveda tudi razlike. Toda o tem ob drugi priliki!

Glavno, kar sem hotel danes povedati, je troje. Zato predlagam:

I. Učiteljstvo, zbrano na XX. glavniskupščini "Zaveze avstr. jugoslov. učit. društev" v Go-rici dne 7. septembra 1908. l., se izreka za obveznost šolskega obiskovanja v smislu § 21. drž. šol. zakona z dne 14. maja l. 1869., drž. zak. št. 62, prvi odstavek.

II. Učiteljstvo, zbrano na XX. glavniskupščini "Zaveze avstr. jugoslov. učit. društev" v Go-rici dne 7. septembra 1908, se iz-reka za reformo ljudskega šol-stva v smislu potrebin koristi kmetijskega (delavskega) stanu.

III. Vodstvo "Zaveze" se poob-lašča, da zbudi med deželnimi in državnimi poslanci, ki so šoli prijazni in naklonjeni, za-nimanje do sklepov današnjega zborovanja, ki so izraženi v I. in II. predlogu. Obenem naj se obrne do njih s prošnjo, da naj izkušajo udejstvovati naše sklepe.

Prepričan sem, da ne ostane ta akcija brezuspešna; vem pa tudi, da ne bo tako naglo izvedena, kakor so naglo izgovorjene te besede. Važno delo rabi časa in študij, posebno v Av-striji. Treba je predvsem, da mi sami vse to zadevo temeljito preudarimo, zakaj več oči več vidi. V svojem stanu imamo več veščakov v kmetijstvu in na pedagoškem polju, ki bodo znali bolj od mene oboje združiti v harmo-nsko celoto. Priznam sam, da je moj referat daleč od popolnosti, a zavest imam, da sem to važno vprašanje izprožil, ki gotovo ne izveni kot mehka pesem, ampak ki ostane na dnevnem redu toliko časa, dokler ne bo teme-ljito rešeno! Pripraviti se moramo! Zato stav-ljam k sklepu to-le

resolucijo: Vsa učiteljska društva, ki so združena v naši "Zavezi", naj v prihodnjih zborovanjih razmotirajo temo o šoli in kmetiškem vprašanju. Na podlagi mojih današnjih izvajanj naj stavijo konkretne predloge, oziroma načrte, ki jih naj vpošljejo vodstvu "Zaveze", da jih ta ob ugodni priliki porabi ali pa počaka prihod-nje glavne skupščine, kjer iz vsega doposlanega gradiva izberemo najboljše in najzrelejše, da tako ustvarimo temelj bodoči ljudski šoli na kmetih — za kmetiško ljudstvo!

Tako imajo tudi naša učiteljska društva za bodoče leto obilo lepega in hvaležnega dela.

XX. glavna skupščina "Za-veze" v Gorici.

dne 6., 7. in 8. septembra t. l.

(Dalje.)

O "Zavezinih" listih.

"Učiteljski Tovariš".

Poroča upravnik tov. A. Rapč.

Naročnikov ima "Tovariš" 1250, plaču-jočih 1070 drugi so brezplačni. Tu seveda niso všteti učit. pripravniki, ki dobivajo v Ljubljani 100 izvodov, v Mariboru 10, v Kopru 15 in v Celovcu 5 izvodov.

Dalje v prilogi.

Stanje „Tovariša“, je slabo. Prosim, poslušajte proračun: Upravništvo ima izplačati vsako leto:

tiskarni	8140-30 K
za znamke	1352— „
drugi stroški	1918-60 „
Skupaj	11410-90 K

Upravništvo bi imelo dohodkov: naročnine, če bi plačali vsi naročniki brez izjeme . . . 8560— K inserati, če bi plačali vsi, ki inserirajo, okroglo 2500— „

Skupaj	11060— K
Če primerjamo stroške	11410-90 K
z dohodki,	11060— „
se kaže vsako leto	350-90 K

izgube. Pritegnimo k tej izgubi še stari dolg 8046-54 K, ki sem ga prevzel v obeh tiskarnah, t. j. v „Narodni“ in „Učiteljski“, ter ga zaradi zgoraj navedene letne izgube ne morem nič pokriti, potem vidimo, da ima „Tovariš“ 8397-44 K dolga, ki se bo večal z vsakim letom za zgoraj navedeno izgubo, ki bo pa gotovo še večja, zakaj letos sem izterjal precej starega dolga, kar v prihodnje ne bo.

Del. A. Germek: Naj stavi poročevalec konkretne predloge!

Del. Kelc: „Učit. Tov.“ je vzorno urejevan, zato naj plačamo naročnine po 10 K na leto.

Del. Gnus: Boji se tega. Zvišana naročnina bo slabo vplivala in zmanjšala število naročnikov.

Del. Gangl: Naročnine ne smemo zvišati in obsega ne zmanjšati. Vsi naši somišljeniki, zlasti socialni odseki, morajo skrbeti, da se razširi list tudi na neučiteljske kroge in da dobe čimveč inseratov. Kdor je v naši organizaciji, mora biti naročnik listu in delovati za njega razširjenje.

Del. Pesek zagovarja mnenje tovariša Gangla in predlaga:

I. Učiteljstvo naj podpira „Zveze narodnih društev na Štajerskem, Koroškem, Goriškem in Kranjskem“ ter naj zahteva, da Zveze vplivajo, da si združena društva naroče „Učit. Tov.“

II. „Zaveza“ naj izda tiskane pozive na občinstvo, da se naroče na „Zavezine“ liste in da naj inserirajo v naših listih. Take pozive naj razpošljejo učiteljska društva v svojem okraju s pripombo, da bo učiteljstvo kupovalo, oziroma podpiralo le tiste trgovce, obrtnike, gostilničarje, ki bodo naročeni na „Zavezine“ liste in ki bodo inserirali v njih. (Sprejeto.)

V debati so še govorili tovariši Toman, Kutin, Hreščak, Gnus, Luznar, Kelc, Pesek in poročevalec, nakar sta bila sprejeta njegova predloga:

I. „Učit. Tov.“ se plačuje naprej, in sicer vsaj četrtletno, in sicer se vsakemu ustavi.

II. Z novim letom se ustavi „Tovariš“ vsem, ki niso poplačali vsega starega dolga in niso plačali četrt leta naprej. Na pisma in obljube se ne ozira.

Sprejet je bil tudi predlog tovariša Zajca:

Brezplačni izvodi naj se določijo v sporazumom z uredništvom in upravništvom.

Del. Šega predlaga:

I. „Učit. Tov.“ naj ne prinaša niti notic razpisov onih služb, ki jih c. kr. okr. šol. sveti nočejo plačati kot inserate.

II. „Zaveza“ se obrni potem okolišnice na posamezna okraj. učit. društva, da ona pritisnejo na posamezne c. kr. okr. šol. svete, da honorirajo razpise posameznih služb.

K predlogu so govorili tov. Kelc, Pesek, Strelec, Zajec, predsednik in Šega. Sprejeta sta bila predloga tovariša Šega.

„Popotnik.“

Poroča upravnik tov. Fr. Luznar: „Popotnik“ se tiska v 950 izvodih, naročnikov ima 700. Dohodkov je 4200 K, stroškov 3900 K, torej je list aktiven. — Apeluje na vsestransko podporo učiteljstva in drugega občinstva.

„Zvonček.“

Poroča upravnik tov. L. Jelenc: „Zvonček“ se tiska v 1400 izvodih, naročnikov pa ima 1072. Dohodki so znašali 4726 K 57 h, stroški 4449 K 24 h, torej ima list prebitok. — Skrb učiteljstva je, da se izdatno dvigne število naročnikov tega krasnega mladinskega lista.

Račun „Zaveze avstr. jugoslov. učiteljskih društev“ v letu 1907.

Poroča blagajnik tov. Fr. Luznar:

kadar in kakor se mu zdi to primerno in koristno.

IV. Ti sklepi so vsestransko obvezni.

Predlogi so bili sprejeti z odobravanjem enoglasno.

Tov. A. Pesek predlaga:

I. V okviru naše organizacije naj se ustanovi pomožen sklad v podporo obolelim učiteljem in učiteljicam.

II. Na Štajerskem, Kranjskem in Primorskem naj se ustanovi po eno društvo „Pravniški dom“, ki naj podpira učiteljske inke in skrbi za učiteljski naraščaj.

III. Ustanovi naj se jubilejsko društvo „Dom in šola“, ki bi dajalo društvnikom za določeni prispevek vsak mesec list „Domače ognjišče“ in še 2 ali 3 knjige enkrat v letu. Namen društva naj bi bil, delovati za stik med domom in šolo ter nuditi narodu zdravega, poučnega in zabavnega čtiva, da se povzdigne naše ljudstvo na višjo stopnjo naobrazbe.

Sprejeto s pristavkom, da naj o tem razmišlja upravni odbor.

Silvestrov referat.

Tov. Silvester je nato referiral o temi „Narodnonapredno učiteljstvo in klerikalizem“. — Referat prijavimo v celoti.

S tem je bil dnevni red zborovanja delegacije izčrpan. Tov. predsednik zaključil zborovanje. (Klici: Živio predsednik!)

Koncert v hotelu „Jelen“.

Naravnost impozanten je bil koncert, ki ga je priredilo združeno učiteljstvo goriškega okraja istega dne ob 8. uri zvečer na vrtu hotela „Jelen“. Udeležba je bila tako velikanška, da so bili obširni prostori hotela natlačeno polni in da je veliko ljudi moralo oditi zaradi pomanjkanja prostora. Toliče udeležbe še ni imela slična prireditve v Gorici.

Vse točke, tako pevske kakor tudi godbene, so se vršile v popolno zadovoljnost vsega občinstva, kar je pričalo navdušeno ploskanje po vsaki točki. „Nazaj v planinski raj!“ so morali ponoviti. Pevske točke je vodil s priznanim spretnostjo in s finim umetniškim razumevanjem tov. Al. Vrč, nadučitelj v Kanalu. Vsa čast njemu in njegovemu vrlemu zboru! — Gmotni in moralni uspeh je bil povsem dovoljen. (Konec.)

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani. registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca avgusta: K 141.548-30.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Donesek k poglavju „Napadi na učiteljstvo“.

Navajamo samo gola fakta, kakor jih objavlja „Slovenec“ v številkah 205, 206, 207 in 208 z dne 7. do 11. sept. t. l.

„Slomškova zveza“ je dne 6. t. m. zborovala v Boh. Bistrici. Udeležil se je zborovanja tudi dr. L. m. p. e. V „Slovencu“ čitamo (števil. 205):

Dr. Lampe prinaša pozdrave odsotnega deželnega glavarja, pozdravi zborovalce v imenu S. L. S., pa tudi v imenu deželnega odbora. To zdaj lahko storimo, pravi g. govornik, včasih pa ni bilo tako. Naša stranka je vedno z zanimanjem zasledovala gibanje „Slomškove zveze“, ki naj zbira v svojem okrilju najboljše moči. Ta organizacija naj pokaže, kam se imamo mi obrniti. Dežela je dolžna krščanskemu učiteljstvu dati, kar mu gre. Toda povdarjam, samo temu v polni meri, ki vzgaja mladino v pravem krščanstvu. Oni pa, ki so sovražni ljudstvu, naj ne pridejo, da bi jim dežela dala, česar ne sme in ne more. Za „Slomškovo zvezo“ bomo vsikdar delali, s tem je naše stališče pojasnjeno. Želim, da bi „Slomškova zveza“ napredovala in rastla po solidarnosti in notranji organizaciji. Želim pa tudi, da bi bilo med nami in med člani več stika, da se spoznamo in da ob pravem času moremo storiti i mi svojo dolžnost. Bodite po-

Prejemki.

Denarni promet.

Izdatki.

	K	h	K	h		K	h	K	h
1. Račun blagajne: Gotovina dne 31. decembra 1906			46	27	1. Račun potnin: Upravni odbor	162	20		
2. Račun društvenine: Vplačana za prejšnje leto . . .	140	20			Vodstvo	152	—		
Vplačana za tekoče leto . . .	1176	—	1316	20	Reprezentacija v l. 1906 . . .	401	70		
3. Račun „Banke Slavije“			2036	54	Reprezentacija v l. 1907 . . .	404	35	1120	25
4. Račun daril			50	—	2. Račun nagrad: Predsedniku	120	—		
5. Račun listov: „Zvonček“			547	66	Tajniku	120	—		
					Blagajniku	100	—	340	—
					3. Račun tiskovin			46	20
					4. Račun zavezinega zborovanja v Radovljici			285	89
					5. Račun uprave			538	74
					6. Račun blagajne: Gotovina dne 31. decembra 1907			1665	59
			3996	67				3996	67

Aktiva.

Bilanca.

Pasiva.

	K	h	K	h		K	h	K	h
1. Račun blagajne: Gotovina dne 31. decembra 1907			1665	59	1. Račun zasebnih posojil: Dolg koncem leta 1906 . . .			300	—
2. Račun hranilničnih vlog: Delež hranilnice in posojilnice „Učit. konvikta“	50	—			2. Račun glavnice: Čisto premoženje 31. dec. 1906	1093	33		
5% dividenda za l. 1906 . . .	2	50			Čisto premoženje 31. dec. 1907	4420	57	5513	90
5% dividenda za l. 1907 . . .	2	50	55	—					
3. Račun društvenine: Zaostala članarina			99	40					
4. Račun listov: „Popotnik“: Prebitek l. 1906 . K 440-70									
Dobiček l. 1907 . „ 666-79	1107	49							
„Učiteljski Tovariš“: Prebitek l. 1906 . K 500-07									
Prebitek l. 1907 . K 2309-02	2809	09							
„Zvonček“: Oddanih l. 1907 K 547-66									
Prebitek l. 1906 „ 161-39									
Odpis vsled izgube 1907 K 308-94	77	33	3993	91					
			5813	90				5813	90

Volitev pregl. računov.

Za pregledovalce računov so bili izvoljeni na predlog tov. Gnusa K. Kveder, A. Germek in Fr. Juvaneec.

Določitev letnih doneskov in druge zadeve.

Na predlog blagajnika Luznarja ostane letnina ista kot je bila v preteklem letu. — Nato določi delegacija po poročilu tov. Šega vzpored za glavno zborovanje. — Tov. Dimnik predlaga, naj se prepusti določitev kraja in časa XXI. glavne skupščine uprav-nemu odboru.

Volitve.

Oddanih je bilo 79 glasovnic. Za predsednika „Zaveze“ je bil izvoljen enoglasno tovariš L. Jelenc (plo-

skanje), za prvega tajnika tov. Drag. Česnik, za blagajnika pa tov. Fran Luznar. — Upravni odborniki za Kranjsko so tov.: Juraj Režek, Jakob Dimnik in Ivan Šega; za Štajersko tov.: Fran Kocbek, Anton Gnus, Ivan Strelec; za Primorsko in Goriško tov.: Anton Berginec, Ignacij Križman, Ivanka Sabadinova. — Po „Zavezinih“ pravilih sta v odboru še urednika M. J. Neratin E. Gangl.

*

S to izvolitvijo je jugoslovansko avstr. učiteljstvo pokazalo, da zaupa dosedanjemu vodstvu popolnoma, ker ve, da edinole v skupnosti in vztrajnosti dospe do svojega vzvišene-ga smotra. — Z združenimi močmi krepko naprej!

Predlogi in nasveti.

Tovariš E. Gangl utemeljuje svoje predloge:

I. Socialni odseki okrajnih učiteljskih društev imajo nalogo, da popolnoma nepristransko in verodostojno preiščejo vsak slučaj discipliniranja ali preganjanja vsakega učitelja in vsake učiteljice v svojem okraju.

II. O vsaki taki preiskavi je sestaviti socialnemu odseku strogo natančen zapisnik, ki ga je z vsem obtežujočim ali zagovarjajočim materialom poslati vodstvu „Zaveze“ ne da bi to posebe prosilo zanj.

III. Vodstvo „Zaveze“ sme tudi javnosti, t. j. javnim osebam, časopisju, korporacijam nasproti razpolagati s priposlanim gradivom,

gumni to nič ne stane, pač pa mnogo koristi. Pogum je tista stvar, ki vse premaga. Če vas doslej niso pogazili, vas tudi v prihodnje ne bodo. —

Komentar k tem besedam naj si napravi vsak sam!

Dne 8. t. m. so zborovali klerikalci v Mirni na Goriškem. Govoril je tudi znani Terseglav, in sicer, kakor poroča „Slovenec“ (štev. 206), tako:

Kulturna bodi naša organizacija s tem, da konkurira z nasprotniki na vseh poljih prosvete: znanstvu, umetnosti, organizaciji itd. To več izda kot dokazovanje po knjigah. Kulturna bodi tudi na ta način, da pripravi nasprotnike, zlasti liberalno učiteljstvo, ki trpi na tem, da je prenizko za visoke ideale krščanstva, do tega, da se bodo več učili, da se jim bo dušno obzorje razširilo! Kulturni boj nikoli ne poneha — veliko bomo dosegli, če vsaj to dosežemo, da se bo bil na obeh straneh pošteno in načelno. Bodi mirenski mladeniški shod prvi slovenski protest proti zborovanju liberalnega učiteljstva v Gorici. Zato predlaga govornik sledečo

resolucijo proti liberalnemu učiteljstvu:

„Mladeniči, mladenke in možje iz cele Goriške, zbrani na stotine na mladeniškem tečaju v Mirni pri Gorici, protestirajo proti sklepom in resolucijam svobodomiselnega učiteljstva v Gorici, ki se je ondi postavilo očito nasproti idealom krščanske in ljudske vzgoje, protestira pa ogorčeno tudi proti šolskim oblastem, ki, mesto da bi bila nepristranska, zapostavljajo krščansko mislečo učiteljstvo za svobodomiselnim. Mladeniški shod izjavlja, da bo vsak posameznik v mladeniški organizaciji, kar je v njegovih močeh, delal na to, da onemogoči z bojem z vsemi sredstvi, ki so za to na razpolago, delovanje protikrščanskega učiteljstva v šoli in izven šole.“

Interesantno je, da so prej protestirali proti našim sklepom in resolucijam, preden so jim bile znane. Drugič pa so protestirali tudi proti temu, o čemer v Gorici nismo govorili. Smešno in hudobno!

V isti štev. „Slovenca“ čitamo, da je govoril na zborovanju „Slomškove zveze“ tudi Jaklič! Dejal je:

Kako je pri nas na Slovenskem? Tudi na Kranjskem je velik del učiteljstva v taboru tistih strank, ki imajo v načrtu razporoko, razkristijanjenje človeške družbe, svobodno šolo itd. Mislim, da govorim po volji in po srcu vseh, če rečem: Ljudje, ki imajo tak program, naše mladine ne morejo vzgajati, naj tudi pravijo, da so kristjani. — Ti učitelji, ki sem jih označil zdaj, so združeni v „Zavezi jugoslovanskih učiteljev“, katera je svoj čas izjavila, da je privesek stranke „Slovenskega Naroda“. Lani so imeli ti možje v Radovljici shod ter so naravnost izjavili, da hočejo svobodno šolo, t. j. šolo, kamor bi duhovnik ne imel vstopa. Tudi na današnjem zborovanju v Gorici bodo najbrž isto ponavljali in zahtevali. — Po tem, kar sem vam razložil, boste, cenjeni zborovalci, lahko izprevideli, kako velik je razloček med današnjim učiteljstvom, in kolika škoda v dušnem oziru nastane lahko za vaše drage otroke, če bi jih učil in odgojeval učitelj, ki je protiverškega mišljenja, ki hoče, da bi se krščanski nauk odtrgal mladini. Dolžnost naših somišljenikov je, da povsod podpirajo učitelje krščanskega mišljenja, ki so v „Slomškovi zvezi“. Višji krogi jim niso naklonjeni; če bodo pa spoznali, da je ljudstvo ob strani Slomškarjev, bodo tudi ti izpregledali in izpremenili svoje mnenje. — Vpliva na šolo doslej niste dosti imeli, a imeti ga morate. Vi zidate šole, vi plačujete stroške, vpliva pa vam niso dosti pripuščali doslej. To razmerje je nezdravo. Spodobi se, da imate pri nastavljanju tistih, ki jih plačujete, tudi besedo in moč. Poslanci S. L. S. bomo skušali te nezdrave razmere odpraviti in ljudstvu dati več pravic, dobrim učiteljem pa primerne plače. Onemogočiti je treba, da bi taki učitelji, ki so nasprotni težnjam naše stranke, ki se družijo s protiverškimi strankami, sodelovali pri vzgoji naše dece, da bi bili vzgojitelji otrok krščanskih staršev. —

Tudi k tem besedam naj si napravi komentar vsak sam!

„Kmečka zveza za ljubljansko okolico“ je zborovala dne 8. t. m.

Dr. Mauring, župnik na Igu — prosimo: dr. Mauring!!! — želi glasom

„Slovenca“ (štev. 207) nekaj pojasnil zaradi bremen za šole, zlasti z ozirom na šolo na Igu, kjer se je ustanovil 4. razred proti volji krajnega šolskega sveta, občini naložilo stroškov, sedaj pa 4. razreda ni, ker manjka otrok; saj imajo že sicer poldnevni pouk. Opozarja tudi na obnašanje nekaterih učiteljev, ki ne izvršujejo svoje visoke dolžnosti, ampak so bolj podobni špijonom; to so grobokopi kmečkega stanu. (Prosimo: dr. Mauring opozarja — na obnašanje!)

Dr. Šusteršič kot član deželnega šolskega sveta pojasnjuje, da je deželni šolski svet bil dosedaj v liberalnih rokah. Vsak liberalni učitelj, če je bil tudi najmanj vreden, je našel pri deželnem šolskem svetu kakšno zaslonbo in potuho. Ti učitelji nimajo smisla za versko-nravno vzgojo mladine; namesto da bi se pečali s tako vzgojo, agitirajo za liberalno stranko, zraven pa upijejo, da so slabo plačani. Za oštarijo pa imajo vedno denarja... (Strašno lepo in fino!) Ta stvar se je sedaj nekoliko spremenila. Sedaj sta v deželnem šolskem svetu dva pristaša S. L. S., ki bosta za to skrbela, da se vetrič obrne. — Zadnjič se je pripetilo, da je deželni šolski svet nekega učitelja, kateremu se nobenega otroka več v roko dati ne sme, ker se je vedel na tak način, da je šolske otroke naravnost kvaril (pogovarjal se je z osemletnimi deklicami o stvareh, o katerih je mene sram, da bi govoril z vami možmi), — in tega učitelja deželni šolski svet ni sklenil odstaviti, ampak da se ga premesti. Govornik je enemu gospodov, ki je glasoval za tako milo kazen, rekel: Vi svojega otroka temu učitelju gotovo ne zapuščate niti pet minut. In dotičnik je molčal. — Mi smo predlagali, da se tega učitelja odpusti iz službe, a smo propali za en glas. Sicer pa še knjige in spisi v tej stvari niso sklenjeni. Deželni šolski svet se je obrnil do okr. in krajnih šolskih svetov, kdo bi tega učitelja hotel sprejeti, in liberalni šolski sveti so ga odklonili. (Po katerih zakonitih določilih pa je tako postopanje dopustno?) Da se te razmere zboljšajo, je potrebno, da mi v prihodnjem deželnem zboru sklenemo tak šolski zakon, kakor ga imajo na Nižjem Avstrijskem, da dobi imenovanje učiteljev tisti v roke, ki jih plača. Bodite čisto mirni: kakor hitro mi prevzamemo gospodarstvo v deželnem zboru, če bo pri prihodnjih volitvah kmečko ljudstvo složno, napravimo v tem oziru red. Kar je poštenih učiteljev, če tudi so liberalni, ako store svojo dolžnost, njim se ni ničesar bati; pač pa tistim razposajenim elementom, ki jim ni za blagor naših otrok, ki nočejo pojmiti, da so otroci naš najdražji zaklad, prihodnjost naroda. —

No, kakor se vidi, ne bo tako hudo, kakor bi rada Lampe in Jaklič!

V 208. štev. piše „Slovenec“:

Vsi štirje goriški okrajni šolski nadzorniki so se udeležili skupščine „Zaveze“ v Gorici. Mi tem štirim gospodom le čestitamo na dobrem teku, s katerim so povzili „predavanje“ črnoverškega učitelja Silvestra o „klerikalizmu“. Če bi jim bila ta dika slovenskega liberalnega učiteljstva povrh prebrala še svojo čedno disciplinarno preiskavo, potem bi se bil gotovo dobri okus teh štirih gospodov okrajnih šolskih nadzornikov pokazal v še lepši luči. Kakor se vidi, se štirje okrajni šolski nadzorniki dobro počutijo v Silvestrovi družbi. —

Dostavljamo: Pri Silvestrovem predavanju ni bilo nobenega nadzornika. Koga pa bodi sram, to se bo videlo takrat, ko objavimo Silvestrov referat.

Sklepamo: V štirih zaporednih številkah je napravil „Slovenec“ učiteljstvu dovolj usluge. Vse v čast božjo!

Krauzejeva osnova pedagogike.

Črtice. Priredil Janko Polak.

(Dalje.)

VI.

Pri druženju predstav potom enakovrstnosti ločuje duša važno od nevažnega in družu važno v celote. Te celote imenujemo pojme. Pojem je torej duševna celota, dobljena potom druženja skupnih delov, enakovrstnih celotnih predstav. On je v duševnem življenju zaradi tega tolike važnosti, ker družu v sebi vse ono,

kar smo dobili po dolgi poti ravnokar omenjenega druženja. Vsoto vseh celotnih predstav, ki jih obsega pojem, imenujemo obseg pojma. Vsebino pojma pa imenujemo vsoto skupnih posameznih predstav. Čim manj je celotnih predstav, tem več je posameznih predstav. Narobe pa tudi velja. In iz vsega tega razvidimo, da stojita obseg pojma in vsebina pojma v nasprotnem razmerju. Od dveh enakih pojmov je oni, ki ima večji obseg, vsekdar važnejši nego pa oni, ki ima večjo vsebino.

Pojem ima svojo pravo vrednost takrat, kadar je čist in čist je takrat, kadar družu v sebi samo skupne posamezne predstave združenih enakovrstnih celotnih predstav.

Kadar pojme družimo in mesebojno primerjamo, pravimo, da sodimo. Za vsak sod je treba najmanj treh pojmov. Prva dva postavimo v razmerje, tretji pa kaže nasprotnost razmerja med obema. Duša postavlja pojme v razmerje tako, da vstavi enega kot delni pojem v drugega, ali pa da vstavi oba kot delna pojma v tretjega. Vsak sod da pojem razmerja. In s tem se duša bogati. V tem pa ravno tiči vrednost sode, ki je tem večja, čim jasnejši je bil sod, t. j. čim čistejši so bili v razmerje postavljeni pojmi in čim jasnejše je bilo razmerje izraženo.

Tudi sodi hrepene po medsebojnem razmerju. In tako nastane sklep. Za vsak sklep je treba najmanj treh sodov. Prva dva postavimo v razmerje, tretji pa nam izraža razmerje. Prva dva sode imenujemo postavbo, tretjega pa imenujemo izvedbo.

Sode stavimo v razmerje na dva načina.

V prvem načinu jih stavimo tako, da izraža prvi sod splošno resnico, drugi pa imenuje manj važen pojem k važnemu pojmu iz prvega sode in tretji sod pa nanaša oni v prvem sodu važnemu pojmu nanašajoč se posamezni pojem na manj važni pojem drugega sode. V drugem načinu pa jih stavimo tako, da družu izvedba vrsto, v podstavah izrečenih posebnih sodov v splošen sod. Prvi način sklepanja imenujemo razstavljajoče sklepanje, drugi način sklepanja pa imenujemo sestavljajoče sklepanje. Vsak sklep obogati dušo za pojmovno razmerje. In v tem tiči vrednost sklepanja, ki je tem večje vrednosti, čim jasnejše je sklepanje, t. j. čim čistejši so pojmi, čim jasnejše je bilo razmerje sodov in čim izrazi-tejše je razmerje pojmov.

S tem, da duša sodi in sklepa, pravimo, da misli. Izraz misli je govor. Govor označuje pojme z besedami, sode pa označuje s stavki.

Razum imenujemo duševno moč mišljenja.

Pojme dobivamo na dva načina in zaradi tega razločujemo tudi pojme, dobljene potom izkustva in pa pojme, dobljene potom razuma.

Duša hrepni neprestano vsebino predstav razmnoževati, osvojevati, uporabljati in ohranjevati. Zaraditega družu duša potom razuma pojme v vedno večje celote. In tudi te celote družu ona zopet v velikanske celote. Te celote pa si naniza ona tako, da ji treba samo hoteti in pred njo leži odprto vse njeno bogastvo. In čim več takih celot si duša osvoji, tem višje razvito je njeno življenje in tem bolj se oddaljuje najnižjemu in srednjemu svojemu življenju in se dviga potom stalnosti in moči k svojemu smotru.

In ko dospe do tega smotra, pravimo, da si je pridobil človek značaj.

Delujoče pojmovno zvezovanje v duši imenujemo nazore. Imamo nizke in visoke nazore. Hiša je nizek, a lepota je visok nazor. Zakaj v prvem vidimo samo en pojem, v drugem pa vidimo obilico pojmov, ki izražajo pojem lepote.

V najnižjem duševnem življenju o duševni vsebini sploh ne moremo govoriti. V srednjem duševnem življenju jo tvorijo predstave. In v najvišjem duševnem življenju jo tvorijo nazori.

Spomin je tista silna moč, ki hrani nazore neizpremenjene in jih podaja o vsakem času zavednosti. Domišljija pa je tista silna moč, ki nazore pretvarja.

V najnižjem duševnem življenju nima duša vsebine kot take. Zakaj vse ji dohaja takorekoč sproti iz snovnega sveta. Drugeče je to pri najvišjem duševnem življenju. V tem življenju dobljena vsebina je pridobljena po duši sami in zaraditega vidi človek v nji samega sebe potom delovanja, provzročene po nji. V najvišjem duševnem življenju nastale predstave in pojmi prehajajo v nazore in se v teh razvrste potom sodov in sklepov. Delova-

nje nazorov in s tem samostojnost človeka se kaže predvsem v predstavi in mišljenju. Če se vrše predstave in mišljenje hitro in lahko, občuti to duša prijetno. Če pa se vrši vse to počasni in težko, pa občuti duša vse to neprijetno. Nazori vplivajo torej tudi na čutenje. In to čutenje imenujemo čisto duševno, da ga ločimo od telesnoduševnega, ki polni najnižje duševno življenje.

Telesnoduševno čutenje in tudi čisto duševno čutenje zbuja v duši hrepenenja. Prvo zbuja nagon in poželjenje, drugo pa volja. Kakor nagon in poželjenje tako se javlja tudi volja v telesnem delovanju. A razloček med njima je velikanski. Zakaj volja se lahko upre nagonu in poželjenju. A tega o nagonu in poželjenju ne moremo trditi. In kdor ravna po volji nezavisno od nagona in poželjenja, pravimo, da dela razumno. In ko dospe duša do onega viška, ko ne dela več po nagonu in poželjenju, temveč po nazorih in volji, začne živeti ono življenje, o katerem sem govoril v začetku druge črtice.

Nazori se podvržejo sčasoma drug drugemu in dospe končno do neke takoiimenovane celote nazorov. Ta je zavisna od nadarjenosti in volje. Nazori nižje vrste so oni, ki se nanašajo navadno na stan. Izmed nazorov višje vrste pa je najbolj razvito samoljublje.

Kateri nazori pa so pravi in bi morali biti pravi, o tem pa govori nauk o čednostnem življenju. (Konec.)

Hranilnica in posojilnica „Učit. konvikta“ v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom

e je dne 1. kimavca t. l. preselila v Gradišče št. 4, I. nadstr.

t. j. v poslopje, kjer je Učit. tiskarna.

Pritožbe naj bodo na dnevnem redu.

Že pred 40 leti so Slovenci na taborih zahtevali slovenskih šol, osobito slovenske univerze! Takratni ministrski predsednik Giskra ni sicer odrekel slovenskim poslancem pravice do visoke šole, a izgovarjal se je s tem, da država nima sredstev, in svetoval Slovincem, naj si s a m i postavijo svoje vsučilišče. Sedaj čez 40 let svetuje nekaj sličnega sedanjim ministrskim predsednikom Beck Čehom, ki zahtevajo od njega češki notranji uradni jezik, ko jih baje s tem tolaži, da jim pravi, naj si ga s a m i izvojujejo. In kremeniti češki uradniki, sodni, davčni, politični, se baje po tem ravnaajo in uradujejo že povsod pri notranjem poslovanju v češkem jeziku.

Kar store češki uradniki v svojem uradu, to naj bi storili slovenski učitelji, ki podučujejo v utrakvističnih šolah in razredih, v katerih je večina slovenskih otrok. Slovenski učitelji naj bi pač tudi v teh razmerah poučevali po svoji zdravi pameti, po priznanih dobrih metodah, po najboljših pedagoških načelih, t. j. posluževali naj bi se pri pouku in vzgoji največ materskega jezika svojih učencev. Per analogiam bi se ravnali slovenski učitelji torej v teh razmerah po nasvetu ministra Becka.

Težje se je pa Slovincem ravnati po nasvetu ministra Giskre, da bi si namreč s a m i postavili svoje šole. Za to smo presiromašen narod! Potom družbe Ciril-Metodove storimo sicer veliko in bi še več storili, ako bi bili edini. — Ker smo pa postali nesložni in ker so naša denarna sredstva nezadostna, iskati moramo druga pota, in sicer pravna pota, pota pritožb, pota rekurzov itd. Težje je sicer kaj takega nasvetovati, ker je Avstrija po izreku nekega Angleža v pravnem oziru jako degenerirana in je v tem oziru močno opešala. Vendar moramo Slovenci poizkusiti, da vsaj svojo čast rešimo, če smo že obsojeni na narodno — smrt.

Zaraditega stavljam sledeči predlog:

„Družba sv. Cirila in Metod a naj posreduje, da se bodo starši, davkoplačevalci, avtonomne korporacije (občine, krajni šolski sveti) pismenim potom pritoževali na merodajne urade (okrajne šolske svete, deželne šolske svete, naučno ministrstvo, upravno sodišče) v zadevi krivic, ki se gode Slovincem v šolskem oziru, ker niso naše šole (nižje

in srednje šole) tako urejene, kakor zakoni zahtevajo in kakor je urejeno v jezikovnem oziru šolstvo drugih narodov v Avstriji n. pr. Nemcev, Poljakov, deloma tudi Italijanov in Čehov.

Kjerkoli obstoji in je obiskovana nemška (laška) šola od slovenskih otrok, je to zoper zakone, zoper šolske zakone in še več zoper državne temeljne zakone. Kjerkoli obstoji utrastična šola za slovenske otroke, se kršijo ti zakoni. Kjerkoli je le na eni stopnji ali le za en sam predmet nemščina (laščina) učni jezik, je zakon prelomljen. Opravičena je nemščina (laščina) edinole kot učni predmet. V tej meri se pa sme gojiti na vseh učilnicah, toda nikdar ne na najnižji stopnji ljudske šole.

Družba sv. Cirila in Metoda naj posreduje da bodo v to opravičene korporacije (občine, krajni šolski sveti) in osebe (starši, davkoplačevalci) vlagale pritožbe po slovenskih juristih (odvetnikih) na razne instance in končno na upravno sodišče.

Take pritožbe imajo večkrat uspeh. Vlagal jih je že svoje dni dr. Dečko in ne zaman. Iz najnovejšega časa je znan uspeh dr. Pipuša v Mariboru, ki se je bil pritožil v imenu šole in občine v Jarenini.

O tem je že pisal „Učit. Tov.“
Kakor se je glede jareninske šole dosegel precejšnji uspeh, tako bodo pritožbe v drugih slučajih, ki jih je kakih 100—200 na Slovenskem, gotovo nekaj dosegle, če ne pri okrajnih, pa pri deželnih šolskih svetih; in če tukaj ne, pa pri ministrstvu. In ako pri ministrstvu tudi ne, bodo šli naši slovenski odvetniki pa na upravno sodišče.

Naša družba sv. Cirila in Metoda naj pa posreduje, da se bodo slovenski odvetniki te stvari lotili, da bodo iskali, kje se godi krivice, in da bodo napotili dotične fizične ali juristične osebe, da se bodo pritožile.

J. Lapajne.

Pisarna.

LXV.

Vprašanje:

Otrok je zaradi slabotnosti, velike oddaljenosti, dostikrat tudi zaradi prenapolnjenega razreda v 7. ali tudi še v 8. letu oproščen pouka. Je li opravičeno, da se dovoli takemu učenec z izpolnjenim 12. letom prestop v ponavljalno šolo? Državni zakon predpisuje najmanj 6 let vsakdanje šole, a v tem slučaju jo obiskuje otrok le 4, oziroma 5 let. Ima li tak učenec sploh pravico do ponavljalne šole? Kdaj naj se mu da izpustnica?

Odgovor:

Ako se je naučil predpisanih nauk (čitanja, pisanja, računstva itd.) vsakdanje šole, ima pravico, da prestopi v ponavljalno šolo, ko je dovršil 12. leto, če je bil zakonito oproščen v 7. ali celo v 8. letu. Če pa ni bil zakonito oproščen, se lahko sili še, da hodi čez 12. leto v vsakdanjo šolo. Čez 14. leto starosti se ga pa težko sili, da bi hodil bodisi v vsakdanjo, bodisi v ponavljalno šolo. Izpustnico pa dobi takrat, kadar je popolnoma dovršil šolsko obiskovanje, torej kadar je star 14 let in se je naučil zakonito predpisanih predmetov.

Srednješolski vestnik.

**** Osebnost vestl. V VIII. čin. razred so pomaknjeni od 1. oktobra 1908 dalje tile profesorji: Anton Dokler na gimnaziji v Kranju, Franc Vadenjal na gimnaziji v Novem mestu in Karl Werner na realki v Ljubljani. — Profesorja na mariborski gimnaziji dr. K. Verstovšek in dr. Leopold Poljanec sta tudi pomaknjena v VIII. čin. razred.**

**** Reformne gimnazije.** V naučnem ministrstvu so končali posvetovanja zaradi ustanovitve novih reformnih gimnazij. Naučni minister je odredil, da se dve gimnaziji na Dunaju, nadalje gimnazije v Gmundnu, Litomišlu in Kolinu že z letošnjim šolskim letom sukcesivno izpreme v osmerrazredne realne gimnazije. Glede nekaterih drugih gimnazij se še vrše pogajanja. V Gurohumori (Bukovina) se realna gimnazija na novo ustanovi. Pred vsem se bo v novih gimnazijah učila francoščina namesto grščine.

Književnost in umetnost.

Hrošči in žuželke v podobah. 137 barvnih podob s slovenskimi, nemškimi in latinskimi imeni. Izdal in založil L. Schwentner v Ljubljani. Cena 80 h, po pošti 90 h. — Lepo knjižico, ki bo dobro služila nazornemu nauku, toplo priporočamo.

Der serbische Handelsvertrag — Ein Sieg der Agrarier. Ein Wort zur Aufklärung. Von einem aufrichtigen Freunde der österreichischen Landwirte. Wien 1908. — Za tiste, ki se zanimajo za to vprašanje, vrlo instruktivna brošura.

Nalezljive otroške bolezni v sliki in besedi Po dr. Trumppovem plakatu za šolo in dom priredil dr. Demeter Bleiweis - Trsteniški. Natisnila „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani. Cena 4 K. Naroča se v komisiji založbi knjigarne I. g. pl. Kleinmayr in Fed. Bamberger v Ljubljani. — O tem najnovejšem in prepotrebem slovenskem učilu, brez katerega bi ne smela biti nobena šola in tudi nobena družina z otroci, bomo izpregovorili prihodnji obširneje. Za danes to novo učilo kar najtopleje priporočamo vsem šolskim vodstvom za uporabo v šoli in v priporočilo družinam, ki imajo otroke.

Politiški pregled.

*** Skupni ministrski svet.** Dne 10. septembra se je vršil v Budimpešti skupni ministrski svet pod predsedstvom barona Aehrenthala. Posvetovanja so se udeležili vsi skupni ministri in oba ministrska predsednika ter je trajalo skoraj pet ur. V prvi vrsti se je bavil ministrski svet z delegacijskim zasedanjem ter sklenil, da se zasedanje delegacij, določeno na konec meseca septembra, odgodi na poznejši čas. Oficialno se ta izprememba utemeljuje s tem, da odgoditev zahteva zasedanje deželnih zborov. V resnici pa so merodajni čisto drugi momenti. Nikaka tajnost ni več, da je najvažnejše vprašanje, ki se v prihodnjem delegacijskem zasedanju mora popolnoma pojasniti, zaradi razmer v Bosni in Hercegovini. Minister Burian se po ministrski konferenci vrne na inspekcijsko potovanje po Bosni in Hercegovini ter pride koncem tega meseca zopet poročat v Budapešto o položaju v Bosni in Hercegovini. Delegacije se zbere šele po obisku angleške kraljeve dvojice meseca oktobra. Do takrat se skupni ministri upajo zediniti za temeljne načrte, po katerih se naj reši pereče bosansko vprašanje. Vlada želi, da bi se o teh načrtih razpravljalo v delegacijah zaupno. Nadalje namerava vlada povabiti delegate na potovanje po Bosni in Hercegovini, da se sami prepričajo o ondotnih razmerah.

*** Šildmarka** je zborovala dne 7. t. m. v Beljaku. Shod je čutil potrebo brzojavno pozdraviti tudi naučni minister Marchet. Na shodu je govorila in izrekla zahvalo vodstvu Ljubljanskega gospa Kreuter-Galle.

*** Nemška zveza v Bukovini.** V Bukovini so ustanovili politično nemško svobodno miselno društvo.

*** Bosanska ustava.** Državnemu finančnemu ministru Burianu je predložila srbsko-mohamedanska opozicija utemeljeno spomenico, podpisano po 25 uglednih Srbih in Bolgarih, ki zahteva ustavo. — Z ozirom na naznanilo dunajskega oficijalnega jutranjega lista, da vlada na noben način ne da Bosni in Hercegovini ustave, marveč da hoče le ustvariti združitev za pripadnike posameznih veroizpovedovanj, katere združitev naj bi imele nekaj vpliva na gotove javne zadeve, se vrše med raznimislovanskimi in socialnodemokratskimi delegati posvetovanja v namen, podati v tem oziru iniciativne predloge v delegaciji. Vlado je to precej vznemirilo, posebno ker se boji odkrite kritike bosanske uprave.

*** Novi davki na Nemškem.** O novem davčnem zakonu na Nemškem je sedaj znano, da se ne obdači le poraba elektrike in plina, temveč tudi reklama, posebno lepaki in inserati v časopisih. Nadalje se zviša tudi dohodarina v prilog zvišanja plač uradnikom. Zato pa se odpravi davek na vozne listke.

*** Novo ministrstvo?** Iz Trsta poročajo, da se mornarična sekcija loči od vojnega ministrstva ter se ustanovi samostojno skupno mornarično ministrstvo. Obenem se ustanovi nova služba mornaričnega nadzornika. V Pulju bo baje obenem sedež divizijskega in brigadnega poveljstva.

*** Gonja proti Srbom na Hrvaškem.** Ban Rauch nadaljuje brezvestno gonjo proti Srbom. V Verginostu so aretirali srbskega župnika Milića, dva srbska učitelja, nekega trgovca in nekega posestnika. Odvedli so jih v Zagreb v ječo. V Topuskem so zaprli tri pristaje samostojne srbske stranke. Dosedaj je zaprtih 25 Srbov zaradi „veleždaje“. — Ban Rauch je konferiral v Budapešti z ministrskim predsednikom dr. Wekerlejem ter z ministroma Kossuthom in Apponyijem poglavitno zaradi srbske „veleždaje“.

*** Volilna reforma na Ogrskem.** Minister Andrassy predloži načrt volilne reforme parlamentu v prvem mesecu zasedanja. Ministri so zaupnike svojih strank že informirali o vsebini volilne reforme. Stranka programa 1848 ima resne pomisleke proti pluralnemu sistemu. Koalicijske stranke si prizadevajo, da se sklonejunktum med volilno reformo in vojaškimi vprašanji ter bi rade izsilile v tem oziru kraljevo izjavo še pred otvoritvijo državnega zbora.

*** Nemški cesar proti razoroževanju.** Nemški cesar je brezpogojno odklonil nasvet

angleškega kralja, naj bi si velesile ne nabavljale novih vojnihi ladij. Kralj Edvard je bil zaradi tega slabe volje ter je izkušal v Islu pridobiti cesarja Franca Jožefa za posredovanje, kar pa je cesar odklonil.

*** Vohunstvo v cerkvi.** Iz Berlina poročajo: Škofje in južni Nemčiji so izdali nove, poostrene predpise proti modernizmu. Škofje uvedejo stalno tajno kontrolo nad mlajšo duhovščino ter določijo svoje zaupnike, ki bodo nadzorovali bogoslužje v cerkvah.

Vestnik.

Azijska nasilnost. V pojasnilo k dotičnemu članku z dne 4. t. m. izjavljamo, da tam omenjeni Čuček Josip ni tisti, ki slušbuje v Pečicah pri Podredu, temveč je v konjiškem okraju. Tov. Čučka Josipa v Pečicah poznamo kot narodnega in zavednega tovariša, ki pač ni zmožen takih neznajstosti, kakor jih je učinil Čuček Josip ml. konjiški. — Da smo priobčili članek „Azijska nasilnost“, je bila naša časnikarska dolžnost. Ptujška gora je eminentno važna narodna postojanka, leta in leta si nemčurji že prizadevajo, da bi si jo osvojili. Hoteli so s pomočjo zaslepljenecv štajercijancev pridobiti občinski odbor, a ni šlo, hoteli so v šolo uvesti nemški poučni jezik, a ves trud je bil zopet zaman itd. Vse to nameravajo padoseči s pomočjo novega nadučitelja-nemčurja. Ali ni naša narodna dolžnost, da opozarjamo na pretečo nevarnost! Pa tudi s tano vskega stališča je bila naša dolžnost, da smo zadevo pojasnili. Takšni ljudje, kot je v članku omenjeni Čuček J., so ne le v sramoto, temveč celo v škodo vsemu stanu, ker se jih poslužujejo nasprotniki kot sredstvo zoper narodno zavedno učiteljstvo. — Vsak organizem, ki je zdrav in ki hoče zdrav ostati, izločuje škodljive snovi, in znamenje degeneracije bi bilo, če bi učiteljstvo ne nastopilo zoper narodne in stanovske škodljivce v svojih vrstah.

Naučno potovanje. Tov. Ign. Šijanec iz Gornjega grada je dobil od naučnega ministrstva podporo v svrhu, da napravi naučno potovanje. Tov. Šijanec si je izbral Švico, kjer bo proučeval šolstvo, zlasti pa vzgajališča po kmetih (Landerziehungsheime).

Šolska vodstva opozarjamo, da si čim prej naroče Adamičovo spevoigro „Slava cesarju Francu Jožefu I. Besedilo k tej spevoigri, ki je mora imeti vsak otrok, se dobiva po 20 h; kdor jih pa naroči vsaj dvajset izvodov, jih dobi pa po 10 h knjižica. Cena spevoigri je pa 5 K.

Naročnikom „Domačega ognjišča“ in „Naše bodočnosti“ naznanjamo, da izideta koncem t. m. dve številki. Zamuda je nastala zaradi nujnega opravlila v tiskarni. Prosimo potrpljenja.

Ročni zapisnik izide v začetku prihodnjega tedna.

Potrdilo. Podpisani potrjuje, da je od društva „Jubilejska samopomoč“ prejel 452 K. Leop. Božič.

Jernej Ravnikar govori o — značaju. Dne 6. t. m. so imeli klerikali shod v Logu pri Vipavi. K besedi se je oglašil tudi prečastiti gospod tovariš Jernej, „slavnostni govornik“ pri „Zavezini“ skupščini l. 1898., ki je dejal med drugim tudi tole („Slovenec“ št. 210): „In uprav v raznih naših društvih, osnovanih po načelih krščanske organizacije, nudi se učitelju lepa prilika, da pri društvencih in društvenikih vzbuja in utrjuje s svojim sodelovanjem čustva za prave krščanske in kremenite značaje, ki bodo stali vedno trdno in pogumno na braniku za pravice cerkvene in narodne in da se pri njih vzbuja in krepi ljubezen do Boga, ljubezen do naše divne in krasne domovine slovenske!“ — Resnično vam povem, da se gode na svetu čudne reči: Jernej Ravnikar govori o — značaju!

Skromne zahteve. Društvo krščansko mislečega učiteljstva na Goriškem je zborovalo dne 3. t. m. Mi bi gotovo ne omenjali tega „sijajnega“ shoda, ko bi nas k temu ne silile njega skromne zahteve. Kakor poroča „Slovenec“ (št. 210), se je zgodilo tako: Častiti gospod Abram (gotovo učitelj!) prosi besede in predlaga sledečo resolucijo: Člani „Društva Krščansko Mislečega Učiteljstva“, zbrani na obnem zboru, ostro obsojajo protizakonito postopanje goriškega okrajnega šolskega sveta pri nameščanju učiteljstva ter zahtevajo: Visoki deželni svet razveljavi takoj vsa nezakonita imenovanja goriškega šolskega sveta, od zadnjih dveh let sem ter zapoved označeni oblasti takojšnji razpis natečaja za definitivno nameščenje, v smislu dež. zakona iz l. 1906. Ob enem zahteva občni zbor od šolskega sveta povsod in v vseh zadevah popolne enakopravnosti katoliško mislečega učiteljstva z drugače mislečimi. Resolucija je bila sprejeta z velikanskim navdušenjem soglasno. — Tako se govoril!

Slomškarji so sklenili v Boh. Bistrici, da odpravijo dnevnik.

Socialni demokrati kandidirajo za deželnozbornske volitve za Istro v I. okraju splošne kurije (Milje, Koper, Izola, Piran) sodruga Franca Zorzenona, učitelja v Miljah.

Iz šolske službe. Dosedanja provizorična učiteljica v Metliki Pavlina Bayr je premeščena v enaki lastnosti v Črnomelj na deklško šolo. — Absolviran učit. kandidat Albin Lajovec je imenovan za provizo-

ričnega učitelja v Šmartnem pri Litiji. Dosedanja provizorična učiteljica v Trziču Gabrijele Čerov je premeščena v isti lastnosti v St. Jernej, dosedanja suplentinja na Raki Ana Golji pride kot provizorična učiteljica v Trziču, provizorična učiteljica v Bučki Terezija Juvanc je imenovana za provizorično učiteljico v Veliki dolini, izprašana učiteljska suplentinja Ljudmila Odlašek pa za provizorično učiteljico v Trebelnem. Dosedanji provizorični učitelj in vodja šole na Svetem Vrhu Tit Grčar je premeščen v isti lastnosti v Trebelno. — Dosedanja suplentka v Boštanju Angela Grčarjeva je imenovana za provizorično učiteljico na enorazrednici v Slovenskem Brodu.

Umrli je v Ljubljani tov. Karel Dermelj, nadučitelj v pokoj.

Razstava „Otrok“, ki se je otvorila dne 8. t. m. v Ljubljani v „Narodnem domu“, ima te-le skupine: I. skupina: 1. plakat „Nalezljive bolezni v sliki in besedi“, priredil dr. Demeter Bleiweis - Trsteniški. 2. Brošura. Kako obvarujemo našo deco jetike. 3. Hiperplazija žrelne bezgavke in nje vpliv na razvoj otroškega telesa. 4. Različni aparati in bandaže za zdravstveno varstvo otrok. II. skupina: 1. Redilna sredstva za otroke. 2. Sredstva za postrežbo otrok. 3. Sredstva za snajenje ust in zob. III. skupina: Dela in učila otroških vrtcev. IV. skupina: Dela in učila šole. V. skupina: Šolske potreščine. VI. skupina: Knjige, učila, izdelki zavoda za gluhoneme v Ljubljani. VII. skupina: Sredstva in učila deželnega zavoda za slepce v Zagrebu. VIII. skupina: Mladinski spisi in strokovna dela o vzgoji otrok. IX. skupina: Glasbila, to je klavirji in druga raznovrstna glasbila. X. skupina: Igrače. XI. skupina: Narodna noša. XII. skupina: Starine. XIII. skupina: Ročna dela in vzorci za deklice. Štejemo dalje 29 skupin, katere je pač vredno, da si jih vsakdo ogleda in se prepriča o velikem napredku v nas Slovencih. Razstava je tako krasna in tako okusno urejena, da si jo je pač vredno ogledati.

Listnica uredništva.

Ksenija, Karel in drugi: Ker ni moglo danes v list, pride prihodnjič. Le pogumno naprej! — M. M. v T.: Sedaj zopet vse v Idrijo! Pozdrav!

Zahvala.

Podpisano vodstvo izreka tem potom najiskrenejšo zahvalo vsem onim, ki so pripomogli, da je XX. glavna skupščina „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“ dne 6., 7. in 8. septembra v Gorici uspeła tako nepričakovano lepo in sijajno. Prav posebno pa se zahvaljuje vsem članom pripravljalnega odbora in častnemu predsedniku, gosp. c. kr. okrajnemu šolskemu nadzorniku Fr. Finšgerju, za obilni trud, ki so ga imeli s pripravami za „Zavezino“ zborovanje; gg. Engelbertu Ganglu, Antonu Pesku, Franu Silvestru in ravnatelju „Zveze slovenskih zadrug“ v Ljubljani gosp. Rožmanu za temeljita in v resnici zanimiva poročila, deželnemu poslancu gosp. Andreju Gabrščku, da nam je prepustil prostore za zborovanje v hotelu „pri Jeleni“ in pri „Južnem kolodvoru“, slavni „Trgovski obrtni zadrugi“ za prepustitev krasne sokolske dvorane v „Trgovskem domu“ za glavno zborovanje; vsem dragim in milim gostom neučiteljem, posebno vsem širim slovenskim c. kr. okrajnim šolskim nadzornikom na Primorskem in gg. deželnim poslancem, ki so prihiteli one dni med nas; vsem onim, ki so brzojavnim in pismenim potom pozdravili naš shod; gosp. pevovodji Alojziju Verču in vsem damam pevkam in gg. pevcem za lepo petje pri koncertu; cenjenemu slovenskemu občinstvu goriškemu, ki je počastilo v tako mnogobrojnem številu naš koncert; vsem govornikom za navdušene napitnice in sploh vsem udeležencem, ki so pripomogli, da je nastopila „Zveza“ tako impozantno.

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Predsednik: L. Jelenc. Tajnik: Drag. Česnik.

Slovenci, kupujte užigalice v korist družbi sv. Cirila in Metoda! 122 31 16

Najboljše klavirje

prvovrstnih dunajskih tvornic in harmonije amerikan. sistema prodaja in izposoja

Alfonz Breznik, učitelj „Glasb. Matice“ 136 Ljubljana, Gradišče 11. 52 10

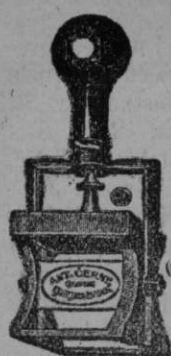
Ustanovljeno 1842. Električna sila. Telefon 154.

BRATA EBERL

tovarna oljnatih barv, laka in firneža v Ljubljani, Miklošičeve ulice 6 nasproti hotela „Union“

priporočata gg. šolskim vodjem in učiteljem v mestu in na deželi njiju priznana najboljši, črni, medli 19 52—38

lak za šolske table.

Zavod za graviranje in izdelovanje kavčukastih štampiljev

Anton Černe

Ljubljana, Sv. Petra cesta 6.

Uradni in zasebni pečati iz kavčuka in kovine, štampilje za datum, vsakovrstni klišaji, monogrami itd. itd. 52 33

Ceniki gratis in fränko.

Naročajte in priporočajte šolske zvezke

slovenskega izdelka!

Založnik A. Slatnar v Kamniku.

Zaloga v Ljubljani pri V. Kenda, V. Petričiču, Fr. Igliču in dr. ter pri trgovcih po deželi. 147—12 (5)

Šolske potrebščine

svinčnike, peresa, peresnike, radirke, tinte, zvezke, šolske torbice, šestila, risalne potrebščine itd. 161 32

toplo priporoča sl. učiteljstvu

I. TONI,

Sv. Petra cesta 31, Ljubljana.

Cene zmerne! — Postrežba solidna!

VERONIKA KENDA

v Ljubljani

na Dunajski cesti šte. 20

priporoča p. n. krajnim šol. svetom, šol. vodstvom in učiteljstvu svojo

veliko zalogo pisalnih in risalnih potrebščin.

Dalje imam v zalogi risalni papir raznih vrst v vseh predpisanih velikostih, pisalni in pismeni papir, zavitke različne velikosti, veliko izbiro peres, držal, svinčnikov, gumic, krede, črnila, barvic, ravnil, ter vseh v to stroko spadajočih predmetov. 157 52—2

Postrežba točna in solidna.

Glavna zaloga

A. Slatnarjevih zvezkov.

Ivan Bonač

v Ljubljani, Šelenburgove ulice 6

(nasproti glavni pošti)

priporoča slav. šolskim vodstvom svojo

trgovino papirja in šolskih potrebščin.

Velika zaloga vsakovrstnih

šolskih zvezkov, papirja, črnila itd. itd.

Edina zaloga Hardtmutovih svinčnikov v korist družbe sv. Cirila in Metoda. (Prosim blag. zahtevati cenovnik, katerega doplačilo brezplačno.)

Risarska stojala iz močne la lepenke

po najnovejšem predpisu.

Velikosti I = 240 mm × 195 mm K 9—100 kom.
II = 280 mm × 200 mm K 12— " "
III = 350 mm × 250 mm K 20— " "

Močno izdelane zaponke za pritrdjenje predlog 100 kom. K 240. 152 4—4

Velika knjigovoznica.

Točna in solidna postrežba. Nizke cene.

Narodna knjigarna

12 52—46

v Ljubljani, Jurčičev trg št. 3

združena s trgovino s šolskimi, pisalnimi, risalnimi in drugimi v to stroko spadajočimi potrebščinami, se priporoča vsemu zavednemu naprednemu učiteljstvu za dobavljenje vseh

knjig in časopisov ter šolskih in drugih potrebščin.

Gričar & Mejač

v Ljubljani, Prešernove ulice 9

priporočata v veliki izbiri po najnižji ceni

obleke za gospode in dečke, površnike za gospode in dečke, obleke za otroke, žakete za dame, paleta za dame, plašče za deklice itd. itd.

Nepremočljive pelerine iz lodna ali velblodje dlake (Kamelhaar) v vseh velikostih.

Gg. učiteljem in učiteljicam popust za »Učiteljski konvikt«. 74 12—9

Vljudno priporočam p. n. učiteljstvu, krajnim šolskim svetom in šolskim vodstvom, kakor tudi raznim čitalnicam in ljudskim knjižnicam svojo že mnogo let obstoječo in sedaj na novo izvrstno preurejeno

knjigovoznico

Jos. Dežman

Ljubljana, Sv. Petra nasip šte. 7.

Izvršujem vsa dela, od preprostih do najfinjših. Posebno solidno in ceno vezanje knjig za šolske, ljudske in zasebne knjižnice ter čitalnice. Vezanje raznih zapisnikov, hranilnih in drugih knjižic ter izvrševanje vseh raznih del, ki spadajo v knjigovozno stroko.

Cene sigurno najnižje.

Pri večjih naročilih znaten popust, oziroma plačam poštino od pošiljatev z dežele. Tako da naročnik radi pošiljatev nima nikakih stroškov. 83 26—13

Cenovnik zastoj in poštne prosto.

Največja in najbogatejša tvorniška zaloga priznana pravih švicarskih

Union-ur

31 52—38

katerih tvornice delničar sem in edini zastopnik za vso Kranjsko, ter zastopnik ur Schaffhausen, Klassig in Glashütte.

Velika zaloga zlatnine, srebrnine in dragocenih kamnov, kakor blaga od srebra in kinasrebra

Fr. Čuden

urar in trgovec

v Ljubljani

Prešernove ulice

nasproti frančiškanskemu samostanu.

Odlikovana

Prva kranj. tvornica klavirjev

Ljubljana, Hilšerjeve ulice št. 5

blizu Gradišča

Rudolf A. Warbinek

priporoča svoje prve vrste, za vsa podnebja solidno narejene pianine, klavirje in harmonije tudi samoigralne

za gotov denar, na delna odplačila ali naposodo.

Poprave in uglasovanja se izvršujejo točno in računijo najceneje. 28 52—33

Največja tvornica na jugu Avstrije

Jamstvo 6 let. Eksport v vse dežele.

„Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani priporoča vizitke in raznovrstne kuverte s firmo.

Pri nakupu oblačilnega blaga naj se ozira na narodno trgovino

ČEŠNIK & MILAVEC

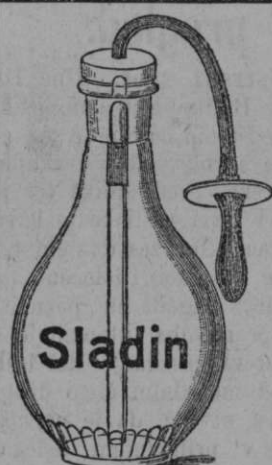
v Ljubljani (pri Češniku) Lingarjeve ulice

Velika zaloga sukna in kamgarna za moške obleke

Najnovejše vrste modnega volnenega, svilnatga in perilnega blaga za dama. Velika izbira preprog, zaves, odej itd. 18 12—8

Cene nizke in strogo solidna postrežba.

P. n. učiteljstvu dam pri nakupu 5% odbitka za učiteljski konvikt.

Mojih 7 otrok

in na tisoče drugih ne pije nič drugega nego **Sladin**, t. j. **dra. pl. Trnkóczyja sladni čaj** (naj se ne zamenja s sladno kavo), ki se mu primeša **nekoliko** prekuhanega kravjega mleka in daje že en dan starim dojenčkom. Kot naravno preprosto, najbolj čisto, najceneje otroško redilo zaleže tudi tedaj, kadar druga redila ne izdajo več. Zadošča navadna dojlina steklenica. Prejel sem o njem pismena in ustna priznanja ter odkritosrčno zahvalo od mater, ki so obupavale, preden so rabile Sladin, dalje od zdravnikov in babic. 1 zavoje po 1/4 kilogr., 50 vin., zadošča za 20 do 30 dni. Dobiva se povsod. Po pošti franko 5 zavojev 3 krone 50 vin.

Lekarnar pl. Trnkóczy v Ljubljani, Kranjsko.

Kavino zrno

ta žlahtni sad, je dobil tekmovalko, ki je sicer ne bo izpodrinila, to tudi ni namenovano, ki pa onim mnogim, kateri naj ne bi uživali zrnate kave iz kateregasilodi vzroka, znatno olajšuje nje zdrževanje. — Kako se imenuje? — „Francškova“ ržena kava z znamko „Perlo“! Ta žitna specialiteta je toli prijetnega okusa, da bi se mogel tudi najbolj izbiren kavopivec sprijazniti z njo; pri pokuševanju skoro ni verjeti, da se v zmetku teh krasnih, na našem domačem polju pridelanih in na poseben način praženih, rjavih zrnih ne nahaja prav nič indijske zrnate kave, toli sličen je okus zvrtega.

Prijeten grenki okus te ržene kave ima za posledico, da se le-ta čimdalje temraje pije. — Manjka ji onega sladkega okusa ječmenove kave, ki je vzrok, da se ta navadno kmalu pristudi, in to je posebna prednost naše ržene kave.

Ako se primesi še eno nožno ost znanega in priljubljenega „Francškovega“ pridakta za kavo v zabojčkih ali zavojih, se dobi zvrtek še polnejšega okusa in lepe zlatorjave barve.

154 5—3

Izšla je in se dobiva v Učiteljski tiskarni spevoigra 133—4

Slava cesarju Francu Jožefu I.

Za šolske slavnosti priredil in Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta poklonil Emil Adamič, učitelj v Kamniku. Cena 52 strani obsegajoči partituri je 5 K. Po pošti 20 vin. več. Besedilo za učence je izšlo v posebni knjižici po 20 vin. knjižica.

1848

1908

Trgovina s papirjem, pisalnimi in risalnimi potrebščinami, prodaja c. kr. šolskih knjig in igralnih kart

Zvezna trgovina v Celju Rotovška ulica št. 2

priporoča kancelijski, konceptni, pismeni, dokumentni, ministrski, ovitni in barvani papir; svinčnike, peresa, peresnike, radirke, kamenčke, tablice, gobice, črnilo itd. — Knjige v vseh velikostih, črtane, z eno ali dvema kolonama, v papir, platno, gradl ali polusnje vezane.

Odjemalne knjižice po raznih cenah. — Največja zaloga vseh tiskovin za občinske urade, krajne šolske svete, učiteljstvo, župnijske urade, okrajne zastope, užitinske zastope, hranilnice, posojilnice, odvetnike, notarje in privatnike.

Lastna zaloga šolskih zvezkov in risank.

Temni lak za šolske table. — Strune za gosli, citre, kitare in tamburice. — Štampilje, pečatniki, vignete (Siegelmarken) za urade in privatnike izvršuje se v najkrajšem času. — Dopisnice, umetne, pokrajinske in s cveticami od najpriprostejše do najfinjše. — Albumi za slike, dopisnice in poezije. — Zavitke za urade v vseh velikostih.

Ceniki za tiskovine in pisarniške potrebščine so brezplačno na razpolago. — Trgovci in preprodajalci imajo izjemne cene. — Priznana dobro blago. Solidna in točna postrežba. 5 52—51